

منشور جهانی حقوق بشر

منشور جهانی حقوق بشر در سال ۱۹۴۸ میلادی، توسط مجمع عمومی سازمان ملل متحد به تصویب رسید. این اعلامیه جهانی، حقوق بشر را معیار مشترکی برای رسیدن همه‌ی مردمان و ملت‌ها به این هدف، اعلام می‌کند تا همه‌ی افراد و نهادهای اجتماعی ضمن به خاطر داشتن پیوسته‌ی این منشور بکوشند تا از طریق آموزش، احترام به این حقوق و آزادی‌ها را افزایش دهند و با تدابیر تدریجی، اعم از ملی و بین‌المللی، شناسایی و رعایت همه‌جانبه و موثر آن‌ها را هم در میان خود مردمان کشورهای عضو و هم در میان مردمان سرزمین‌های تابع این کشورها، تأمین کنند.

ماده ۱

تمام افراد بشر آزاد و با شأن و حقوق برابر به دنیا می‌آیند. همه از موهبت عقل و وجدان برخوردارند و باید نسبت به یکدیگر با روحیه‌ی برادرانه رفتار کنند.

ماده ۲

هر کس، بدون هیچ‌گونه تمایز، به ویژه از حیث نژاد، رنگ، جنس، زبان، دین، نظر سیاسی یا هر نظر دیگر، و همچنین منشاء ملی یا اجتماعی، ثروت، ولادت، و یا هر وضعیت دیگر، از تمام حقوق و آزادی‌های مذکور در اعلامیه‌ی حاضر برخوردار است. به علاوه، هیچ تبعیضی نباید اعمال شود که مبتنی بر وضع سیاسی، قضایی یا بین‌المللی کشور یا سرزمینی باشد که شخص به آن تعلق دارد، خواه [این کشور یا سرزمین] مستقل، تحت قیمومیت یا غیر خودمختار باشد یا تحت هرگونه محدودیت دیگری از حیث حاکمیت [ملی].

ماده ۳

هر کس حق حیات، آزادی و امنیت شخصی دارد.

ماده ۴

هیچ کس را نباید در بیگاری بردگی نگه داشت؛ برده‌داری و داد و ستد برده در همه‌ی شکل‌های آن باید ممنوع باشد.

ماده ۵

هیچ کس را نباید زیر شکنجه یا کیفر ظالمانه، غیر انسانی یا تحقیرآمیز قرار داد.

ماده ۶

هرکس حق دارد همه‌جا به عنوان شخص در برابر قانون به رسمیت شناخته شود.

ماده ۷

همه در برابر قانون مساوی هستند و حق دارند بدون هیچ تبعیضی از حمایت یکسان قانون برخوردار شوند. همه حق دارند در برابر هر تبعیضی که ناقض اعلامیه‌ی حاضر باشد و در مقابل هر تحریکی که به منظور چنین تبعیضی صورت گیرد از حمایت یکسان قانون برخوردار شوند.

ماده ۸

هر کس در برابر اعمال ناقض آن حقوق بنیادی که قانون اساسی یا قانون [های عادی] به او اعطا کرده است، حق دادخواهی مؤثر از محاکم صالحه‌ی ملی را دارد.

ماده ۹

هیچ کس را نباید خودسرانه توقیف، زندانی یا تبعید کرد.

ماده ۱۰

هرکس در تعیین حقوق و تکالیف خویش و هرگونه اتهام جزایی که به او وارد شود حق دارد با مساوات کامل از دادرسی منصفانه و علنی در دادگاه مستقل و بی‌طرف برخوردار شود.

ماده ۱۱

(۱) هر کس که به ارتکاب جرمی متهم شود، حق دارد که بی‌گناه فرض شود، مگر آن که طبق قانون در دادگاهی علنی، که در آن کلیه‌ی ضمانت‌های لازم برای دفاع او در اختیارش باشد، مجرم شناخته شود.

(۲) هیچ کس به خاطر انجام یا عدم انجام عملی که در هنگام ارتکاب، به موجب قانون ملی یا بین‌المللی، جرم محسوب نمی‌شده است نباید مجرم شناخته شود. هم‌چنین کیفری شدیدتر از آن چه در موقع ارتکاب جرم برای آن مقرر بوده است، نباید اعمال شود.

ماده ۱۲

هیچ کس نباید در معرض مداخله‌ی خودسرانه در زندگی خصوصی، خانواده، خانه یا مکاتبات خود، یا در معرض تعرض به حیثیت و آبروی خود قرار گیرد. هرکس در مقابل چنین مداخله‌ها یا تعرض‌هایی حق برخورداری از حمایت قانون را دارد.

ماده ۱۳

- (۱) هرکس در محدوده‌ی مرزهای هر کشور حق آزادی رفت و آمد و اقامت را دارد.
- (۲) هر کس حق ترک هر کشور، از جمله کشور خود، و بازگشت به کشور خود را دارد.

ماده ۱۴

- (۱) هرکس که تحت تعقیب باشد، حق طلبِ پناهندگی و برخورداری از پناهندگی در کشورهای دیگر را دارد.
- (۲) در صورتی که تعقیب واقعاً ناشی از جرم‌های غیر سیاسی یا ناشی از اعمال مغایر مقاصد و اصول سازمان ملل متحد باشد، این حق قابل استناد نیست.

ماده ۱۵

- (۱) هرکس حق برخورداری از تابعیت [ملیت] دارد.
- (۲) هیچ‌کس را نباید خودسرانه از تابعیت [ملیت] یا از حق تغییر تابعیت [ملیت] محروم کرد.

ماده ۱۶

- (۱) هر مرد و زن بالغی حق دارد بدون هیچ محدودیتی از حیث نژاد، ملیت [تابعیت] یا دین، ازدواج کند و تشکیل خانواده بدهد. مرد و زن در ازدواج، در مدت زناشویی و در فسخ آن، از حقوق مساوی برخوردارند.
- (۲) ازدواج باید صرفاً با توافق آزادانه و کامل زن و مرد انجام شود.
- (۳) خانواده، واحد گروهی طبیعی و اساسی جامعه است و حق برخورداری از حمایت جامعه و دولت را دارد.

ماده ۱۷

- (۱) هرکس، به تنهایی و نیز به اتفاق دیگران، حق مالکیت دارد.
- (۲) هیچ‌کس را نباید خودسرانه از حق مالکیتش محروم کرد.

ماده ۱۸

هرکس حق آزادی فکر، وجدان و دین را دارد؛ این حق شامل آزادی تغییر دین یا اعتقاد، و همچنین شامل آزادی اظهار دین یا اعتقاد در تعالیم، اعمال، عبادت و شعایر، چه به تنهایی و چه به اتفاق دیگران و در جمع یا خلوت است.

ماده ۱۹

هرکس حق آزادی عقیده و بیان دارد؛ این حق شامل آزادی در داشتن عقاید بدون مداخله و مزاحمت، و آزادی در طلب و کسب و نشر اطلاعات و افکار از طریق هر رسانه‌ای و بدون ملاحظات مرزی است.

ماده ۲۰

- (۱) هرکس حق آزادی تجمع و تشکل مسالمت آمیز را دارد.
- (۲) هیچ کس را نمی‌توان مجبور به تعلق به تشکلی کرد.

ماده ۲۱

- (۱) هرکس حق دارد که در حکومت کشور خود، خواه به طور مستقیم و خواه به واسطه‌ی نمایندگانی که آزادانه انتخاب می‌شوند، شرکت جوید.
- (۲) هرکس حق دسترسی مساوی به خدمات عمومی را در کشور خود دارد.
- (۳) اساس قدرت حکومت، اراده‌ی مردم است؛ این اراده باید در انتخابات ادواری و سالمی ابراز شود که باید با حق رأی همگانی و مساوی و نیز با رأی مخفی یا روش‌های رأی‌گیری آزاد نظیر آن، برگزار شود.

ماده ۲۲

هر کس به عنوان عضوی از جامعه، حق امنیت اجتماعی دارد و مجاز است از طریق کوشش ملی و همکاری بین‌المللی و مطابق با تشکیلات و منابع هر کشور، حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را که لازمه‌ی شأن و رشد آزادانه‌ی شخصیت اوست، محقق کند.

ماده ۲۳

- (۱) هرکس حق کار کردن، انتخاب آزادانه‌ی شغل، برخورداری از شرایط منصفانه و رضایت بخش کار و حمایت در برابر بی‌کاری را دارد.
- (۲) هرکس، بدون هیچ تبعیضی، حق برخورداری از دستمزدی مساوی در مقابل کار مساوی را دارد.
- (۳) هرکس که کار می‌کند حق برخورداری از دستمزدی منصفانه و رضایت‌بخش را دارد که زندگی خود او و خانواده‌اش را به نحوی که شایسته‌ی شأن انسانی است، تأمین کند و در صورت لزوم با دیگر طرق حمایت اجتماعی تکمیل شود.
- (۴) هرکس برای حمایت از منافع خود حق تشکیل اتحادیه‌های صنفی و عضویت در آن‌ها را دارد.

ماده ۲۴

هرکس حق استراحت و فراغت، از جمله تحدید معقول ساعات کار و برخورداری از تعطیلات ادواری با دریافت دستمزد را دارد.

ماده ۲۵

- (۱) هرکس حق برخورداری از استاندارد زندگی کافی برای تندرستی و رفاه خود و خانواده‌اش، از جمله خوراک، پوشاک، مسکن و مراقبت‌های پزشکی و خدمات اجتماعی لازم را دارد، و در مواقع بی‌کاری، بیماری، نقص عضو، بیوگی، پیری یا سایر موارد عدم معاش در شرایط خارج از اختیار خود، حق برخورداری از تأمین را دارد.
- (۲) مادران و کودکان حق برخورداری از کمک و مراقبت ویژه دارند. همه‌ی کودکان اعم از آن‌که ثمره‌ی ازدواج باشند یا نباشند، باید از حمایت اجتماعی یکسان بهره‌مند شوند.

ماده ۲۶

- (۱) هرکس حق تحصیل دارد. تحصیل، دست کم در دوره‌ی ابتدایی و پایه، باید رایگان باشد. تحصیل ابتدایی باید اجباری باشد. آموزش فنی و حرفه‌ای باید در دسترس همگان قرار گیرد و آموزش عالی باید براساس استحقاق، به یکسان در دسترس همه باشد.
- (۲) تحصیل باید معطوف به رشد کامل شخصیت انسان و تقویت احترام به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی باشد. باید تفاهم، مدارا و دوستی میان همه‌ی ملت‌ها و گروه‌های نژادی یا دینی را ارتقا دهد، و فعالیت‌های سازمان ملل متحد برای حفظ صلح را تسریع کند.
- (۳) والدین در انتخاب نوع آموزشی که باید به فرزندانشان داده شود، حق تقدم دارند.

ماده ۲۷

- (۱) هرکس آزادانه حق مشارکت در زندگی فرهنگی جامعه، بهره‌مندی از هنر و سهمیم شدن در پیشرفت علمی و فواید آن را دارد.
- (۲) هرکس حق حفاظت از منافع معنوی و مادی هر محصول علمی، ادبی و هنری را که خود پدیدآورنده‌اش باشد، دارد.

ماده ۲۸

هرکس حق برخورداری از نظم‌ی اجتماعی و بین‌المللی را دارد که در آن حقوق و آزادی‌های مذکور در اعلامیه‌ی حاضر به طور کامل قابل تحقق باشد.

ماده ۲۹

- (۱) وظایف هر کس فقط در قبال جامعه‌ای است که در آن رشد آزادانه و کامل شخصیت او ممکن باشد.
- (۲) هر کس در اعمال حقوق و آزادی‌های خود باید فقط تابع محدودیت‌هایی باشد که توسط قانون صرفاً به منظور تأمین شناسایی و احترام لازم به حقوق و آزادی‌های دیگران و برآورده کردن مقتضیات عادلانه‌ی اخلاق، نظم عمومی و رفاه همگانی در جامعه‌ای دموکراتیک مقرر می‌شود.
- (۳) این حقوق و آزادی‌ها را در هیچ موردی نباید مغایر با مقاصد و اصول سازمان ملل متحد اعمال کرد.

ماده ۳۰

مفاد اعلامیه‌ی حاضر را نباید طوری تفسیر کرد که برای دولتی یا گروهی یا فردی متضمن حقی شود که به موجب آن بتواند وارد فعالیتی شود یا به اقدامی دست بزند که معطوف است به پایمال کردن هر یک از حقوق و آزادی‌های مذکور در اعلامیه‌ی حاضر باشد.